

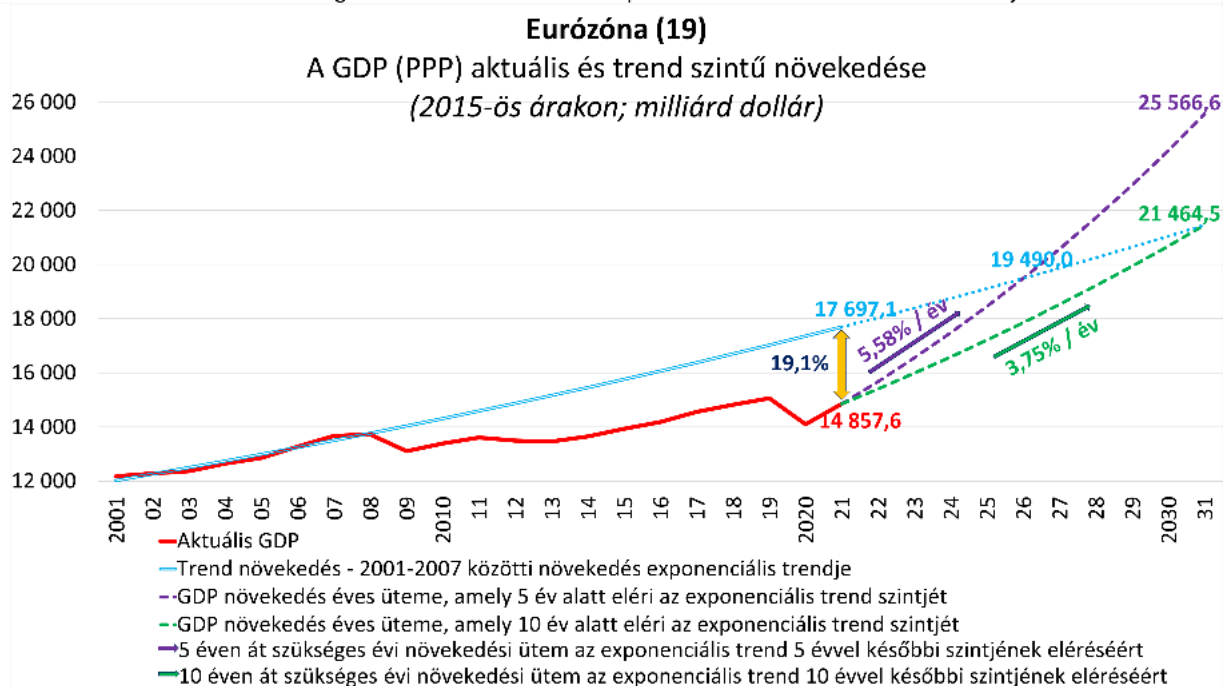
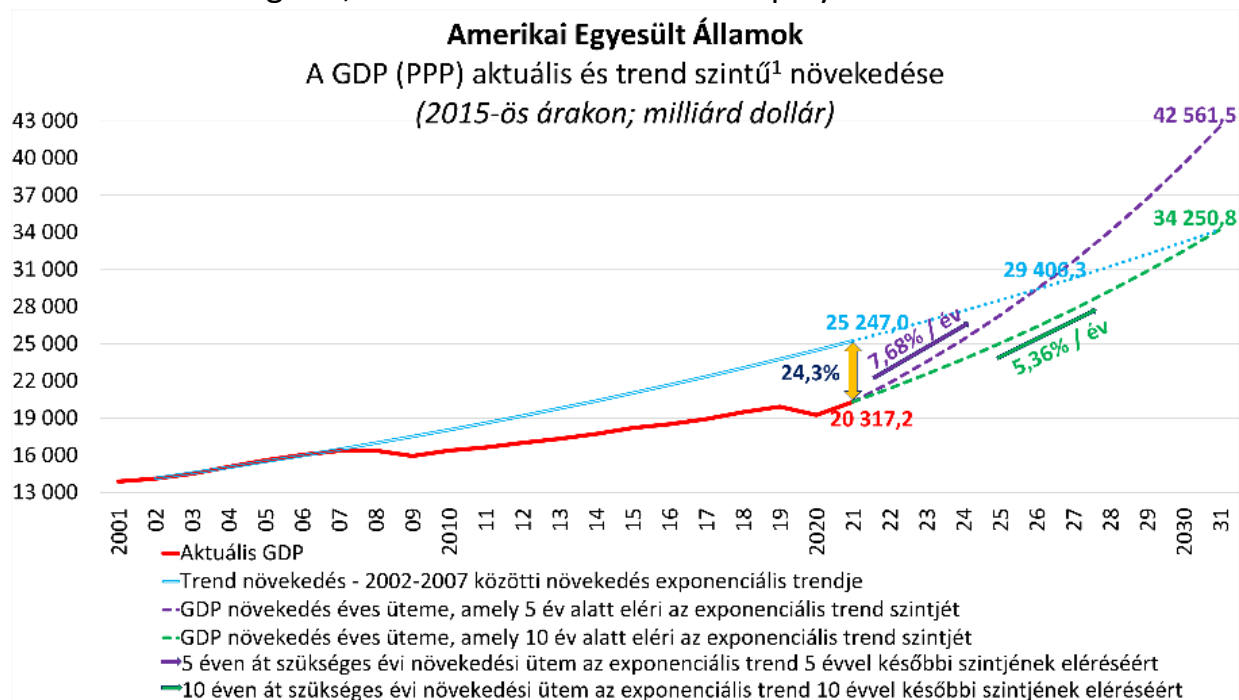
Szapáry György - Kiss Donát Márk

A válságok ára

A válságoknak majdnem mindig van egy tartós ára. Akármilyen lendületesen is lábal ki egy-egy gazdaság a válság okozta recesszióból, a legtöbb esetben nem fogja tudni teljes mértékben kompenzálni a válság miatt kialakuló veszteségeit. Természetesen ez attól is függ, hogy milyen mély volt a recesszió. A nagy pénzügyi válság és a pandémia által okozott recessziók jelentősek voltak. Általában arra szoktak fókuszálni, hogy hány esztendő letelte után éri el a gazdaság a GDP válság előtti szintjét. Ez a megközelítés azonban nem mutatja ki a recesszió okozta veszteséget, amely talán be sem hozható teljes egészében. A cikk azt mutatja be, hogy öt fejlett állam, a V-4 országok, valamint az eurózona egységesen mekkora mértékű veszteséget halmozhattak fel, azaz mekkora ára van a 2008-as pénzügyi és a 2020-as koronavírus válságnak, amely sajnos hamarosan kiegészülhet a 2022-es ukrán-orosz konfliktus okozta válsággal.

Szemléltetésül a cikk egy egyszerű megközelítést használ. A 2008-as nagy pénzügyi válság előtti 7 éves, 2001-2007 közötti periódus (országokénti jellemzőket figyelembe véve néhol kevesebb, mint 7 év) vásárlóerő-paritáson mért GDP növekedésének trendjét kivetíti az elkövetkező évekre, és az így elért GDP szintet vetíti össze az aktuális, 2021-es GDP szinttel. Általában elmondható, hogy a 2008-as válság előtti 7 év makrogazdasági szempontból aránylag kiegyensúlyozott periódus volt, egy pár kivételtől eltekintve a megfigyelt országokban az infláció, a költségvetési hiány és az államadósság alacsony volt. Azonban a megfigyelt növekedési trend kivetítése több fenntartást is igényel. Legfőképp, hogy a kivetített növekedés a realizált és nem a potenciális GDP növekedést veszi figyelembe a válság előtti évekre. A potenciális növekedés egy becsült érték, ami változhat és szokott is változni az évek folyamán a demográfiai trendek és az alkalmazott technológia fejlődésével. Másfelől a V-4 országok egy felzárkózó szakaszban vannak, aránylag gyors növekedést realizálva. Ha nem tudnak hasonlóan gyors növekedést felmutatni az elkövetkező években akkor a kivetített trendek a valós potenciálnál magasabb értéket fognak kimutatni. Mindazonáltal a használt megközelítés jól tudja szemléltetni a veszteségeket, amelyeket a vizsgált országok elszenvedtek a mély válságok miatt.

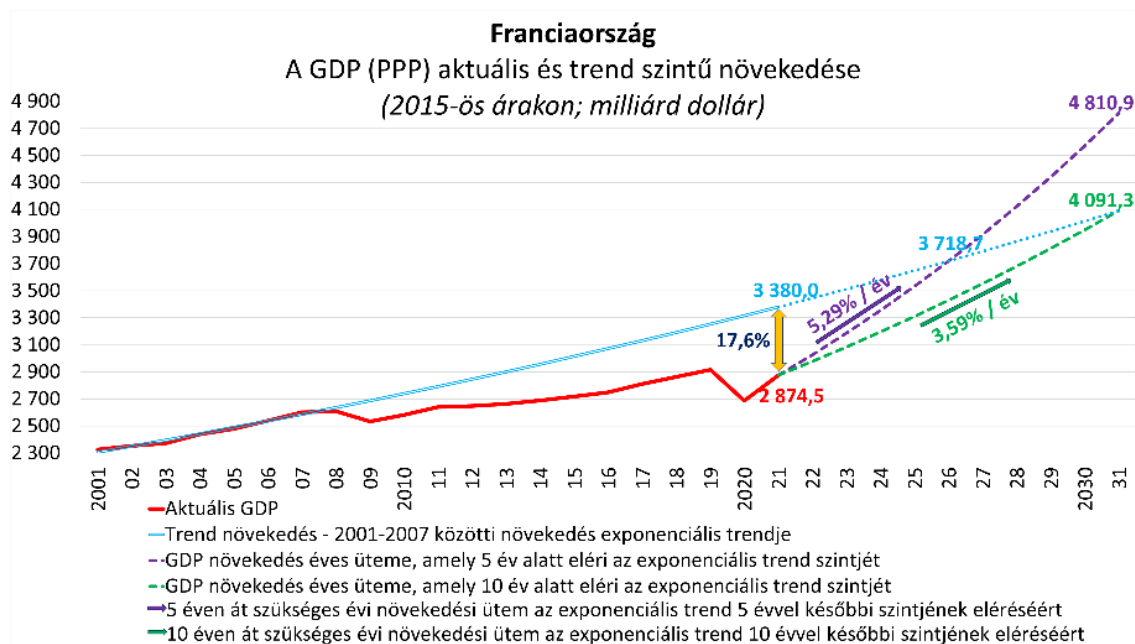
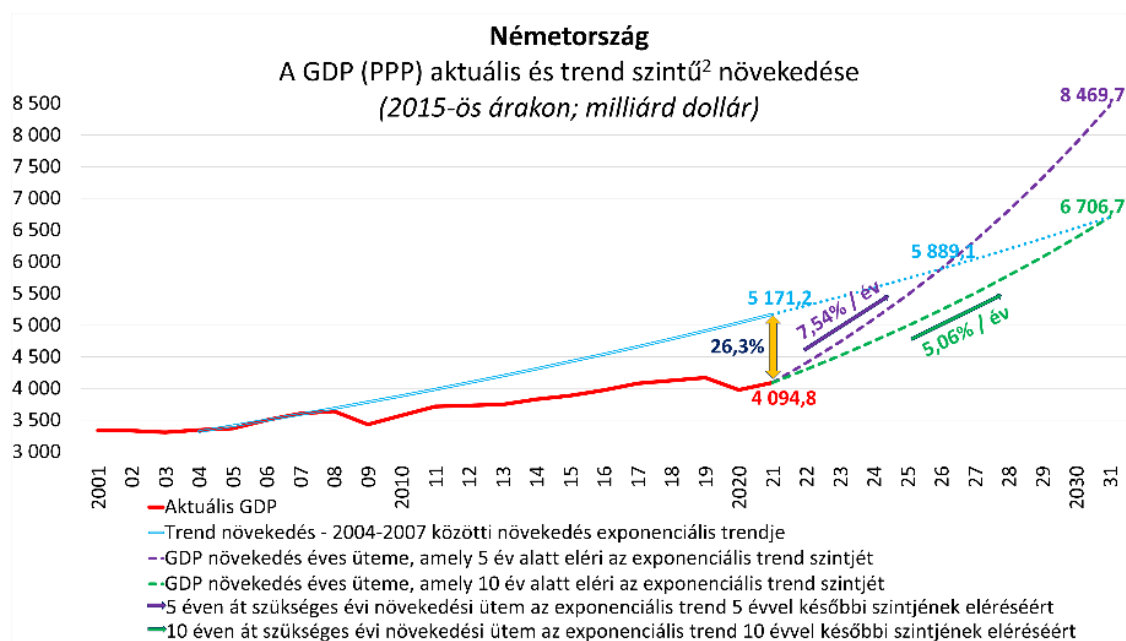
Az ábrák azt mutatják, hogy milyen nagyságrendű éves növekedésnek kellene a következő években bekövetkeznie ahhoz, hogy a GDP értékek elérhessék a trend szerinti szintet 5, illetve 10 év múlva. Az ábrák a következő pályákat mutatják be: a tényleges GDP értékét a megfigyelt periódus elejétől 2021-ig bezárólag; az exponenciális trend alapján számított GDP értékét; valamint a kivetített trend szint eléréséhez szükséges 5, illetve 10 éves felzárkózási pályát.

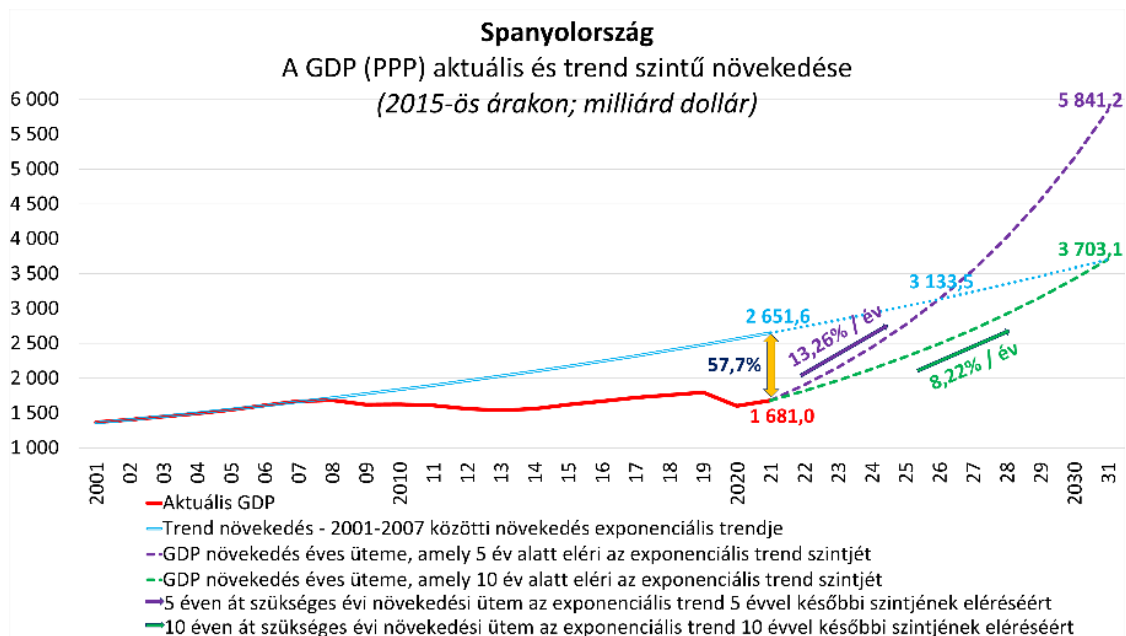
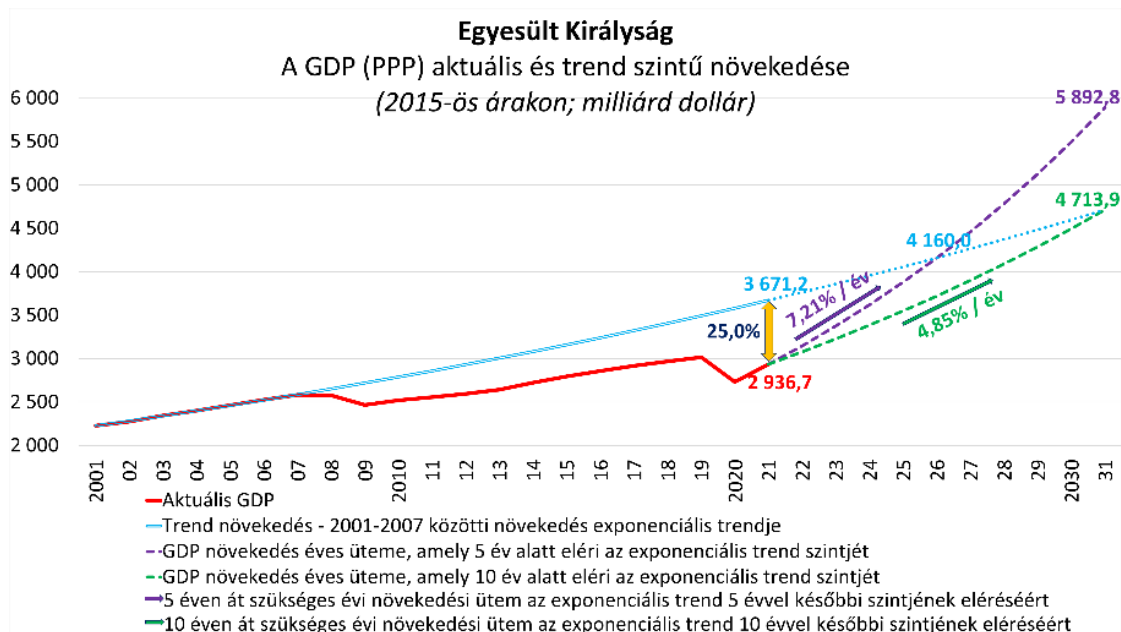

Forrás: OECD Database: <https://stats.oecd.org/#>

(Az Egyesült Államok esetében a trend számítás 2002-től kezdődik, mert 2001-ben rendhagyó okok miatt a GDP növekedése átmenetileg jelentősen visszaesett)

Az Egyesült Államokban a GDP-nek évi 7,68%-kal kellene növekednie ahhoz, hogy 5 év alatt elérje trend GDP szintet, és évi 5,36%-kal, ha veszteség behozatalát kitoljuk 10 évre. Ez jóval meghaladja az amerikai gazdaság potenciális növekedését. Az eurozónában ezek az értékek 5,58% per év 5 évre kivetítve és 3,75% per év 10 évre kivetítve. Ha külön-külön vesszük Németországot, Franciaországot, az Egyesült Királyságot és Spanyolországot, egyik országban sem tűnik reálisnak a szükséges évi növekedés a veszteség behozatalához 5 vagy 10 éves horizonton.

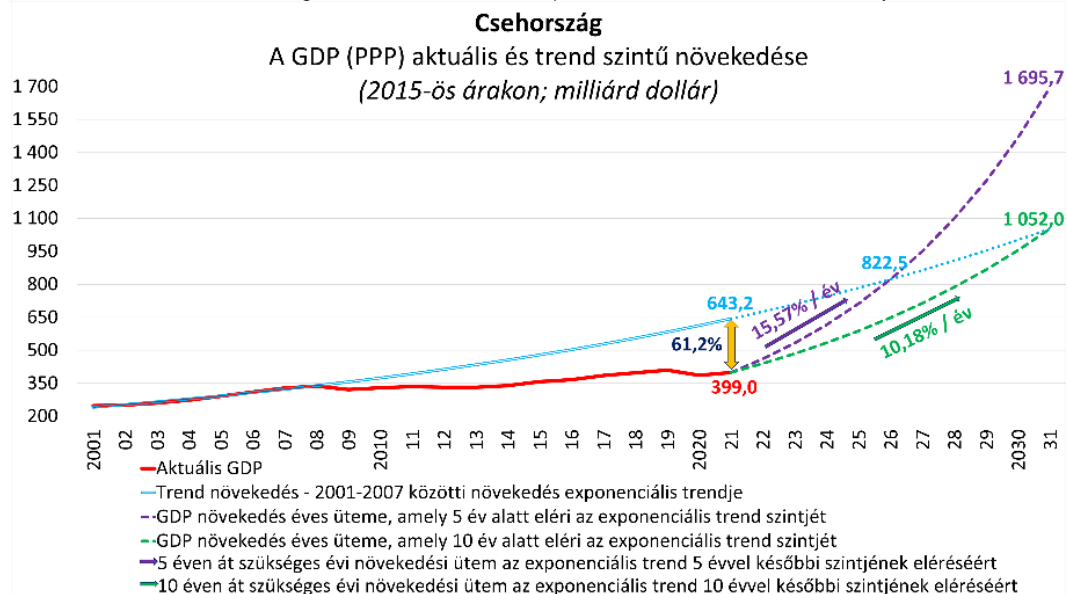
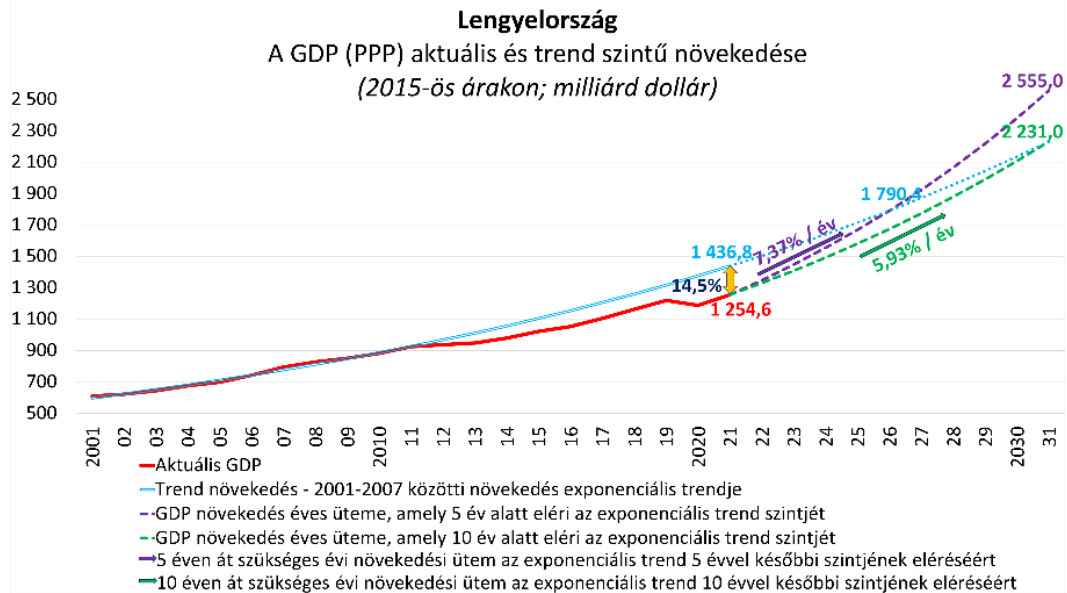
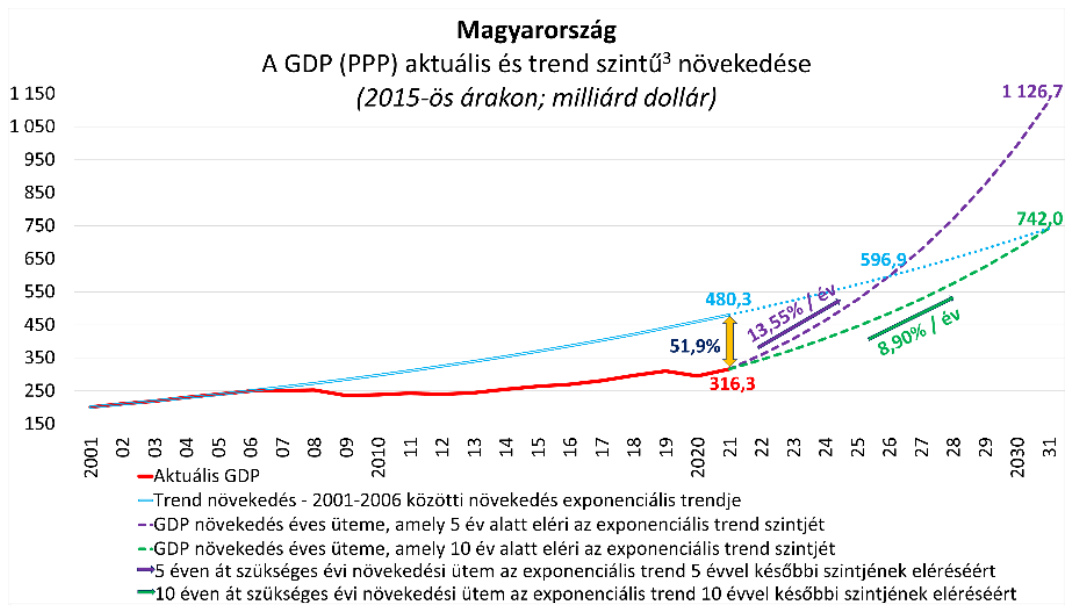

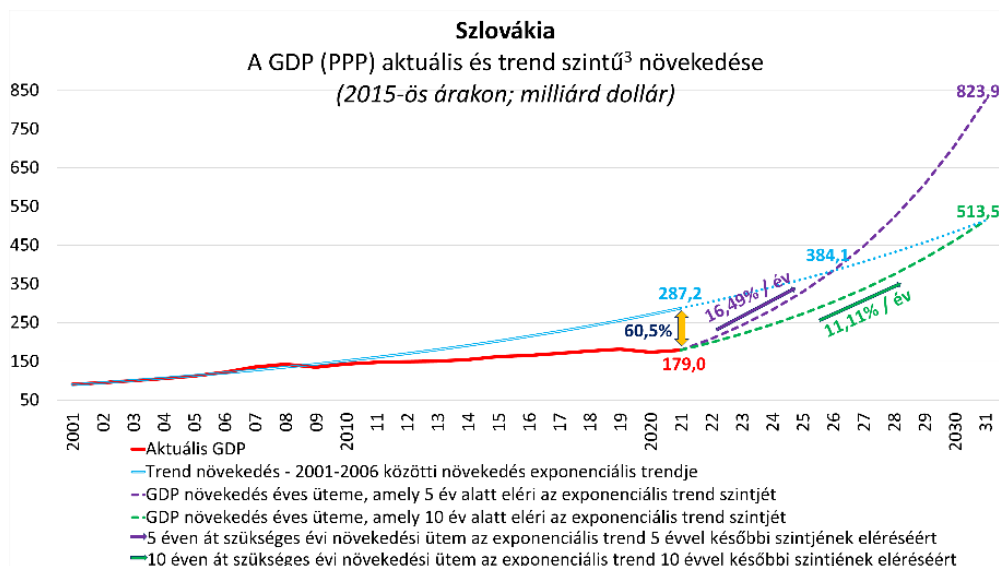

Forrás: OECD Database: <https://stats.oecd.org/#>

(Németország esetében a trend számítás 2004-től kezdődik, mert 2001-2003 között a GDP növekedése átmenetileg jelentősen visszaesett)

A V-4 országok közül Lengyelországot kivéve már két számjegyű éves növekedésre lenne szükség minkét időhorizonton. Viszont, mint fentebb említettük, mivel ezek az országok jelenleg felzárkózási szakaszban vannak, tehát aránylag gyorsan növekednek, a kivetített trendek valószínű irreális szinteket mutatnak, felfelé torzítva a veszteségeket. Bár a felzárkózás feltehetően folytatódni fog, veszteséget ezek az országok is elszenvedtek, mert 2020-ban mind a négy ország recesszióba süllyedt, s így a növekedés üteme megtört.

(Magyarország és Szlovákia esetében a trend számítás 2006-ig tart, mert 2007-ben rendhagyó okok miatt a GDP növekedése átmenetileg jelentősen eltért a korábbi trendtől)

Az alábbi táblázat a 2021-ben elszenvedett veszteséget mutatja a trend GDP szinthez képest százalékban, valamint az egy főre jutó GDP-ben, dollárban. Ez utóbbi illusztrálja a legszemléletesebben a válság okozta veszteségeket. Amerikában az egy főre jutó veszteség közel 15 ezer dollár, Németországban közel 13 ezer dollár. Ennyivel lehetne nagyobb vásárlóerő paritás alapon az egy főre jutó jövedelem, ha nem következtek volna be az említett válságok.

	Veszteség a trend GDP-szinthez képest PPP alapon 2021-ben (trend/aktuális)	Veszteség 2021-ben PPP alapon az egy főre jutó GDP-hez képest dollárban számítva (trend/aktuális)
USA	24,3%	14 932,1
EZ	19,1%	8 281,4
GER	26,3%	12 938,3
FRA	17,6%	7 433,7
UK	25,0%	10 949,3
ESP	57,7%	20 505,1
HUN	51,9%	16 889,2
PLN	14,5%	4 775,3
CZK	61,2%	22 825,5
SVK	60,5%	19 851,3

Forrás: OECD Database: <https://stats.oecd.org/#>

Mint fentebb említettük, ezek a számítások nem veszik figyelembe a becsült potenciális növekedést csak egyszerűen kivetítenek egy aránylag békés, kiegyensúlyozott periódusban megfigyelt növekedési trendet. Viszont rámutatnak arra, hogy a válságok súlyos, legtöbbször behozhatatlan jóléti veszteségeket okoznak. Ez jó ok arra, hogy minden ország növelje válságálló képességét, egyrészt a sebezhetőség csökkentésével – ez főleg a kisebb nemzetgazdaságokra vonatkozik – másrészt a versenyképesség növelésével és a fenntartható növekedés feltételeinek a megteremtésével.

Válságok mindig voltak és lesznek, és minden válságnak más és más az oka, előzménye, lefutása, rombolása. Azok az országok, amelyeknek a válságálló képessége robusztusabb, jobban tudják korlátozni a jóléti veszteségeket. Azonban a válságok sokszor lehetőséget is teremtenek. Történelmi tapasztalat, hogy a válságok be tudnak indítani olyan technológiai, strukturális, intézményi változásokat, amelyek erősítik nem csak egy nemzetgazdaság, hanem a globális gazdaság növekedési potenciáját. Ahogy Churchill mondta, sose vesztegessünk el egy jó válságot.

„Szerkesztett formában megjelent a Portfolio.hu oldalon 2022. május 11-én.”